

Ольга Кобилянська (1863-1942)



Перш ніж розглянути життя і творчість цієї видатної жінки ми спробуємо дослідити в який час вона жила. Кінець 19 - початок 20 століть. Україна поділена на дві частини: східна Україна знаходиться під владою царської Росії, західна Україна - під владою Австро-Угорщини, Польщі. Відбуваються революційні події, де українці приймають активну участь, бо мріють про власну волю.

Злам століть, надзвичайно важкий час, навколо напружена атмосфера, відчуття смерті, трагедії - це все спричиняє до того, що свідомість людей змінюється. Це все впливає й на розвиток літератури. На перший план виходить проза. В цих творах немає описів і дискусій, головне тут глибоке осмислення людського буття, душевні враження й переживання - поглиблений психологізм творів. Ця проза дуже стисла за формою (переважали твори маленькі за

обсягом) і в них не було розв'язки.

Ольга Кобилянська народилась в містечку Гума-Гумора на Південній Буковині (тепер Румунія), яка була в той час під владою Австро-Угорської імперії (розмовною мовою була німецька). Батько українець за походженням, дрібний службовець, мати з німецько-польського роду і ще 5 братів і одна сестра - така була сім'я в Ольги. У зв'язку з переведенням батька по службі вся родина часто переїжджає з місця на місце.

Ольга дуже хотіла вчитися, але для дівчат освіта не була доступною. В першу чергу дбали про освіту хлопців як майбутніх глав родини, а дівчатам, як вважали, достатньо було "господарського знання, знання красного шиття, знання Святого Письма, французької мови, гра на гітарі, танці". Єдине, що їй вдалось так це закінчити чотирикласну німецьку школу і далі продовжувати свою самоосвіту читаючи книги, які можна було взяти в місцевій бібліотеці (всі книги були написані німецькою мовою) і у рідних братів. Її заповітною мрією було навчатися в університеті.

Її перші твори написані німецькою, навіть щоденник, який вона пише для своєї майбутньої дочки, пишеться цією мовою. В 1887 році Кобилянська надсилає для жіночого альманаху "Перший вінок" свою першу новелу, спочатку написану німецькою мовою, "Вона вийшла заміж". Цей твір має досить символічну назву, яка висвітлює ще одну мрію Ольги - вийти заміж. Але І. Франко, як співредактор альманаху, відкинув новелу. Потім цей твір відмовились друкувати ще дві редакції і лише в 1894 році журнал "Зоря" друкує повість під назвою "Людина".

Цікавими були спроби Ольги Кобилянської вийти заміж. Вона вважала, що жінка нічим не поступається чоловікові і може сама запропонувати йому (чоловікові) одружитися з нею. Ольга дізналась про одного професора-вдівця і написала йому листа де пропонувала одружитися з нею. Обіцяла бути дуже гарною дружиною, але ставила одну умову, щоб їй дозволили навчатись в університеті. Він відмовився. В другий раз з такою пропозицією вона звернулась до О. Маковея, редактора газети "Буковина", але й він відмовився (хоча дуже їй

симпатизував). Аргументував це тим, що хоче дома ходити в халаті, а з такою жінкою не зможе собі цього дозволити. Тому мрія стосовно одруження не здійснилась і єдине, що вона змогла зробити - удочерити дівчинку.

Перший відомий твір Ольги Кобилянської це "Царівна", який написаний в жанрі щоденника, останній "Апостол Черні". Писала новели "Вальс меланхолійний", "Некультурна", "Битва", "Природа", "Юда" і ще багато різних творів. Головне в її творах це опис внутрішнього життя і, що дії відбуваються не зовні, а в душі людини.

Цікаві факти щодо написання деяких творів Ольги Кобилянської.

"Меланхолійний вальс" (Раджу до прочитання).

Оповідання "Valse melanchlique" зробилося дуже популярне ще в 90-х роках XIX ст. Цікаво, що три героїні оповідання і справді існували: як подруги жили вони якийсь час у спільному помешканні, а одна з них готувалася стати піаністкою. Вона не стала нею тому, що не мала засобів до навчання.

"Музична тема" оповідання привабила свого часу композитора С. Людкевича, який ще в російському полоні в 1917 році почав komponувати музику до цієї химерної новели. Закінчив він її вже після війни.

"За ситуаціями"

Повість цю було написано під враженням, яке справила на письменницю гра артистки Асти Нільзен, але справжнім прототипом героїні-піаністки Аглаї-Філіцістас була піаністка Віденської консерваторії Наталка Пігуляк. В образі батька героїні змальовано буковинського художника Ю. Пігуляка. О. Кобилянська довго жила в сусідстві з родиною художника, була там бажаним гостем і дружила з доньками художника. Піаністка Н. Пігуляк була дуже вродлива і мала розвинений інтелект. Однак після виходу в світ повісті "За ситуаціями" зазнала О. Кобилянська й прикrostі, бо Наталчина мати, пізнавши в повісті свою дочку і стосунки в їхній родині, розгнівалася на письменницю.

Димка. Прототип "Землі"

Майже рік у рік влітку О. Кобилянська з родиною виїжджала в село Димку (тепер Глибочицький район Чернівецької області). Перший українець цього села, який оселився тут, був товаришем славетного отамана опришків Довбуша на ім'я Михайло. Він прийшов сюди з дружиною, збудував халупу біля потоку, маленький млин і жив як мірошник. Дід О. Кобилянської по матері Йосип Вернер придбав по сусідству шматок землі і викопав став. Село Димка стало рідним селом Ольги, майже проздовж усього життя вона була з ним зв'язана, як і з його жителями, тут черпала творче натхнення, чимало жило в селі прототипів її творів. Особливо дружили Кобилянські з родиною Жижіянів (Федорчуків за повістю "Земля"). Восени 1894 року у цій родині сталася трагедія: Сава вбив свого брата Михайла. Батько письменниці доклав багато зусиль, щоб сім'я Жижіянів не втратила й другого сина. Глибоко переживала письменниця трагедію цієї родини. Пишучи ж "Землю", вона не раз запрошувала до розмови Костянтина (в повісті Івоніку) і Саву. Довго бесідували при такій нагоді. Отак прототипи ставали начебто співавторами повісті. Сава Жижіян після вкoєного злочину не міг затриматися на рідній землі. Він виїхав у Канаду ще перед першою світовою

війною і жив там. Сам Сава знав про книгу "Земля", але ніколи не зізнався, що він один з героїв. Працював у Канаді сезонним робітником. Незабаром захворів, а 1934 року помер. Син його повернувся на Батьківщину. Жінка Савина, Маріуца (прототип Рахіри), з Савою розійшлася і вийшла заміж удруге. Померла в 1949 році в селі Димці.

Востаннє була у Димці О. Кобилянська в 1935 році. Внаслідок другого паралічу вона втратила можливість ходити. Багато селян та селянок Димки відвідували Кобилянську в Чернівцях, при одному столі з нею їли і ночували в неї. Взагалі письменниця завжди цікавилася селянським життям. Живучи в Чернівцях, любила підходити до селян, які приїжджали сюди в ярмаркові дні, розпитувала про їхні справи, а деяких, більш говірких, запрошувала до себе під приводом, щоб вони, коли будуть знову в місті, приносили їй чи сир, чи сметану. Так зав'язувалася дружба між селянками й письменницею. Деякі з цих жінок ставали героїнями її творів, наприклад, жінки з села Раранче стали героїнями її "Вовчихи".

Для написання цієї статті використовувались такі книжки:

1. Історія української літератури кінця XIX початку XX століття. За ред. П. П. Хропка. - К., "Вища школа", 1991.
2. В. Шевчук. Із вершин та низин. - К., "Дніпро", 1990.
3. Власний університетський конспект